निर्वाचन शिक्षा र सुशासन सम्वन्धि जनचेतना अभिवृद्धिका लागि

सडक नाटक मार्गनिर्देशिका

१. पृष्ठभूमिः

निर्वाचन लोकतन्त्र र सुशासनको प्रमुख आधार हो । निर्वाचन नै एउटा यस्तो माध्यम हो जसले जनताहरुलाई प्रत्यक्ष लोकतान्त्रिक पद्धतिमा सहभागि हुने अवसर प्रदान गर्छ । सुशासनले मानवअधिकार र आवधिक निर्वाचनको सुनिश्चितता गर्दै समता, सहभागिता, वहुलवाद, पारदर्शिता, जवाफदेहिता र विधिको शासनलाई प्रर्वधन गर्छ । अर्को शव्दमा यसले प्रजातन्त्रलाई मजवुतिकरण गर्दै दिगो शान्तिलाई प्रवद्धर्न गर्छ ।

निष्पक्ष, स्वतन्त्र, स्वच्छ र भयरहित निर्वाचनका लागि कर्णालीका आम नागरिक विशेष गरि महिला, दलित, जनजाती,गरिव र सिमान्तकृत वर्गका नागरिकको सचेतना अभिवृद्धि गर्दै सहभागिता वढाउने उद्धेश्यले यो क्रियाकलाप तयार गरिएको हो । नाटकमा श्रव्य र दृश्य दुवै हुने भएकाले यो ग्रामीण स्तरमा सचेतना अभिवृद्धिको एक सशक्त माध्यम बनेको छ । स्थानीय सवाल र मुद्दाहरुमा आधारित भएर तयार पारिने भएकाले स्थानीय जनताको संवेदनालाई यसले सजिलै छुने र सन्देशहरुलाई निकै प्रभावकारीरुपमा सम्प्रेषण गर्ने भएकाले पनि यसलाई लोकप्रिय जनचेतना अभिवृद्धिको माध्यम मानिन्छ । मनोरञ्जनका साथै जनचेतनामूलक सन्देश प्रवाह नै यसको लोकप्रियताका कारण हुन ।

२. उद्देश्य :

- आम नागरिकलाई निष्पक्ष, भयमुक्त तथा स्वच्छ निर्वाचन सम्वन्धी चेतना अभिवृद्धि गरी निर्वाचनमा सहभागी गराउन उत्प्रेरित गर्ने
- निर्वाचन अवधारणा, निर्वाचन प्रणाली र यसको महत्व वारे जानकारी गराई निर्वाचनका प्रक्रियामा सहभागि गराउने
- कर्णालीमा शुसासनको प्रबर्धनका लागि स्थानीय रुपमााहुने बिभिन्न खालका निर्वाचनमा उपयुक्त प्रतिनिधीको चयन गर्नको लागि आम नागरिकहरुलाई सचेत गराउने ।
- सुशासनका बारेमा जनचेतना बढाउने ।

३. प्रदर्शन गर्ने स्थान :

- प्रत्येक जिल्लामा १ पटक

- प्रत्येक जिल्लाका ४ वटा गा.वि.सहरुमा (जनसंख्याको घनत्व धेरै भएको र २ वा ३ वटा गाविसहरुलाई पाएक पर्ने हिसावले, फरक फरक भौगोलिक क्षेत्रहरुमा)
- धेरै मानिसहरु एकै ठाँउमा एकै पटक भेला हुने स्थानहरु

४. नाटक कहिले देखाउने: चाड, पर्ब तथा स्थानीय आबश्यकता अनुसारको समयमा

५. नाटक कसले तयार गर्ने: मतदाता शिक्षा तथा लोकतान्त्रिक शुसासन सम्वन्धि विषयमा जिल्ला तथा गा.वि.स स्थित क्लवहरु तथा नाट्य समुहहरुलाई परिचालन गरी तयार गर्ने तर कार्यक्रम अधिकृतले नाटक हेरी अन्तिम स्वीकृति दिने

६. प्रति क्रियाकलाप बजेट

गा.वि.समा १ पटकका लागि	रु ७,५०० मात्र
जिल्ला स्तरको लागि १ जिल्लाका लागि	रु १०,००० मात्र

७. नाटक देखाउनु अघिको तयारी र आवश्यक सूचना संप्रेषण

- जिल्ला तथा स्थानीय स्तरमा संभावित क्लव तथा समुहहरुको छनौट
- स्क्रिप्ट लेख्न लगाउने
- स्क्रिप्टमा आफ्नो सल्लाह दिई अन्तिम रुप दिने
- नाटकको तयारी गर्न लगाउने र आफूले हेरी स्वीकृति दिने
- सडक नाटकको लागि स्थान छनौट
- आवश्यक सामग्री संकलन तथा निर्माण
- जिल्ला तथा स्थानीय स्तरमा कार्यकमको लागि प्रचार प्रसार
- गाँउ स्तरको नागरिक समूहलाई परिचालन गर्ने
- जिल्ला तथा स्थानीय संचार माध्यमहरुलाई जानकारी तथा पत्राचार गरी जनतालाई खबर गर्ने

८. सहकार्य या संयोजन गरिनुपर्ने संस्था, निकाय वा व्यक्तिहरु

जिल्ला स्थित साझेदार संस्था, जिल्ला समन्वय समिती, सरोकारवाला निकायहरु, राजनीतिक दल, नागरिक समाज, संभावित नेताहरु, पत्रकार, स्थानीय संचार माध्यमहरु, विद्यालय तथा क्याम्पसहरु, प्रहरी, प्रशासन, स्थानीय स्तरका वाल तथा युवा क्लवहरु

९. सडक नाटकमा सम्बोधन हुनुपर्ने केही महत्वपूर्ण सवालहरु

९.१. निर्वाचन : नाटकमा निर्वाचन के हो ? निर्वाचनमा किन सहभागी बन्नु पर्दछ र निर्वाचनमा सहभागी हुन के के योग्यता पुग्नु पर्दछ भन्ने कुरा उल्लेख हुनु पर्ने ।

निर्वाचन प्रजातन्त्रको आधार स्तम्भ हो र संसद वा संविधान सभाको निर्वाचन मात्र नभएर विद्यालय व्यवस्थापन, वन उपभोक्ता, अन्य उपभोक्ता समिति स्थानीय राजनीतिक दलको जिल्ला गाउँ तहमा हुने निर्वाचन, स्थानीय निकायको निर्वाचन, सामाजिक संघ संस्था, सहकारीको निर्वाचन र त्यस्ता निर्वाचनलाई स्वच्छ, धाँधली रहित र उपयुक्त वातावरणमा संचालन गर्नुपर्ने यसरी गरिने निर्वाचनले प्रजातन्त्रलाई मजबुद बनाउँछ भन्ने विषय स्थानीय समय, भाषा, आदिको आधारमा उल्लेख गर्ने ।

९.२. लोकतान्त्रिक सुशासन : लोक भनेको जनता र तन्त्र भनेको शासन हो । यसैले लोकतन्त्र जनताको शासन हो । सुशासन भनेको असल शासन हो । असल शासनमा पारदर्शिता, जवाफदेहिता, सहभागिता, समावेशिता सबैको विचारको सम्मान र कानुनको आधारमा शासन चल्नुपर्छ । कानुन जनताका निर्वाचित प्रतिनिधिले बनाउनुपर्दछ । सरकारी निकाय, गैरसरकारी संस्था र स्थानीय स्तरमा भएका संघसंस्था समूहहरु पनि नियम कानुनको अनुसार चल्नुपर्दछ भन्ने विषय उजागर गर्दै निर्वाचन र सुशासनको महत्वपूर्ण सम्बन्ध देखाउने ।

९.३. कर्णाली सवालहरु : नाटकमा जिल्ला र ठाँउ विशेषको आधारमा आफ्ना महत्वपूर्ण प्राथमिकता सवाल के हुन्छ र तिनलाई कसरी उठाउने भन्नेबारे देखाउने ।

९.४. महिला अधिकार : महिलाको जनसंख्या देशको आधा भाग रहेको छ । महिलाहरु हाम्रा दिदी, बहिनी, भाउजु, जीबन साथी, आमा लगायत मान्यजन र घरका सदस्य हुन् । उनीहरुको समान सहभागिता र विकास बिना देश विकास हुन सक्दैन । त्यसैले महिलालाई पनि देश विकासमा सघाउनु पर्दछ । उनीहरुलाई बराबरी रुपमा नेतृत्वका ल्याउनुपर्ने र यसमा पुरुषले सघाउनु पर्ने विषय नाटकको छलफलमा उठाउने । विद्यालयमा महिला शिक्षिकहरुले पढाएको, नर्सले बिरामीको सेवा गरेका, महिला सेना भएको विषय जोड्दै महिलाले सबै काम गर्न सक्छन् भन्ने चित्रण गर्ने ।

९.५. समावेशिता : ठाउँ, समाज परिस्थिती अनुसार समाजमा पछाडी पारिएका वर्ग समुदाय (दलित, गरिब, जनजाती, लोपुन्मुख, तेश्रो लिङ्गी.....) लाई पनि सबै ठाउँमा समानुपातिक रुपमा प्रतिनिधित्व

गराउनु पर्ने विषय उल्लेख गर्ने । फुलबारीमा रंगरंगका फुलले बगैचा राम्रो भए जस्तै सबैको प्रतिनिधित्व भए गाँउ, समाज, संस्था राम्रो हुने विषय प्रस्तुत गर्ने ।

९.६. अन्य सरकार राजनीतिक दल, नागरिक समाज र नागरिकको सहकार्यमा देश विकास गर्न सकिन्छ । हामीले हाम्रो टोल, छिमेक, गाउँ राम्रो बनायौं भने जिल्ला अञ्चल हुँदै देश राम्रो हुन्छ र यो सम्भव छ भन्ने सन्देश दिने ।

समग्रमा नाटकमा राजनीतिक दल, सरकार तथा नेताहरुलाई व्यक्तिगत रुपमा नकारात्मक रुपमा चित्रण नगरी निर्वाचन, सुशासन र स्थानीय मुद्धाहरुको बारेमा देखिएका समस्यालाई उजागर गर्ने र त्यसको समाधानको लागि नागरिक जागरुक, सचेत र सशक्तहुदै आफैले पहलकदमी लिनुपर्ने विषय नाटकमा उल्लेख गर्ने ।

१०. नाटक तयार पार्दा ध्यानदिनुपर्ने केही कुराहरु :

- स्थानीय भाषा भेषको प्रयोग
- स्थानीय लोकसंस्कृति, परम्परा र चालचलन समेट्ने
- कार्यक्रमको प्रमुख सवालः निर्वाचन, लोकतन्त्र, सुशासन, महिला सहभागिता, समावेशीकरण र स्थानीय मुद्धा
- नाटकलाई रोचक तथा प्रभावकारी बनाउन स्थानीय कलाकारको सहयोगमा एकजनाले स्क्रिप्टको तयारी
- ससाना उखान, टुक्का, गीत, मुक्तक समावेश
- हाँस्यलाई व्यंगमा जोड्ने प्रयास गर्ने ताकि नकारात्मक विषयमा रमाइलो वातावरणमा छलफल होस्
- कसैप्रति नकारात्मक टिका, टिप्पणी तथा घोचपेच नहोस्
- तयार भएको नाटक कार्यक्रमका साथीहरु र संस्थाको साथीले हेरी आवश्यक सरसल्लाह दिई अन्तिम रुप दिने

नोटः अन्य सहयोगका लागि कार्यक्रमका क्षेत्रिय संयोजक, परियोजना आधिकृत तथा राष्ट्रिय परियोजना संयोजक संग सम्पर्क गर्नुहोला ।